

Йордан Йовков

Непознатият

Това се случи в първите дни на мобилизацията. Влакът хвърчеше в нощта покрай Марица. Ние бяхме пет-шест души офицери в едно купе и всички отивахме по полковете си. Пътувахме доста отдавна, беше ни дотегнало да мълчим и мисълта ни се умори да преповтаря спомените за тия, с които се бяхме разделили. И щом светнаха лампите и стъклата на прозорците потъмняха, вън нямаше какво повече да се гледа, чуваше се само бесният шум на влака, но затуй пък в купето изведнъж стана по-вееело и по-удобно. Всеки почувствува облекчение и нужда да говори, и то за друго вече, не за това, за което беше си мислил сам.

Заговорихме за първата война. Времето, което беше се изминало оттогава, като че беше се изличило и всичко се виждаше скорошно и близко. Повечето от офицерите бяха млади и весели хора, напети, дори твърде елегантно екипирани. Всички бяха участвували във войната. Разказаха се един след други най-различии епизоди, възобновиха се спомените за много хубави и тежки дни. Разговорът се съживяваше все повече и най-последно достигна до това нервно и възбудено увлечение, когато всеки е упоен само от своите спомени, вижда само тях, не слуша почти, или пък слуша разсеяно другите и чака да заговори сам. Тогава започват да се прекъсват едни други, говорят едновременно мнозина, всеки лови лакета на съседа си и е щастлив, ако намери поне един слушател. Такъв беше и нашият разговор, когато стана дума за нощните атаки.

По едно време, като се спря под самата лампа, при нас се приближи един непознат поручик. Той пътуваше заедно с нас, но през всичкото време стоеше настрана и мълчеше, излизаше някъде и пак се връщаше, сядаше до прозореца и гледаше навън. Пък и нищо у него не възбуждаше какъвто и да било интерес. Беше облечен твърде скромно, малко възрастен за своя чин, тежка фигура, приведена под широките плещи, неловки и несмели движения. При това едно най-обикновено и неизразително лице. Такива офицери твърде често се срещат из ешелоните. Но аз забелязах, че очите му горяха някак особено, в погледа му имаше нещо добродушно, снизходително и мъдро.

По всичко се виждаше, че и той искаше да разкаже нещо. И наистина, няколко пъти се опита да започне, но не успяваше да продължи и замлъкваше, като чакаше нова удобна пауза. Най-последно той можа да заговори. Помня, че всички направихме не съвсем скрито, макар вежливо усилие над себе си, за да го изслушаме. Нещо особено не чакахме да чуем.

През деня – започна той – две техни дружини били спрени и приковани към земята. Ни крачка напред – косят. Вечерта идва заповед да се

вземе върхът на всяка цена. Войниците завързват бели кърпи на левите си ръце, за да се познават. Никакъв шум, никакъв глас, никакво ура не трябвало да има. Мълчеливо и предпазливо, в плътна и гъста маса, скрити от нощта – право към окопите. И тихо, съвсем тихо. Близо са вече. Но ето усещат ги – падат бомби. Нищо: мълчеливо и тихо пак напред. Една бомба пада в първите редици и някой болезнено изохква, отзад това се взема като сигнал за ура и завикват. И, въпреки заповедта да се мълчи, това ура се подема изведнъж от целите две дружини. Две хиляди души викат ура. Един бесен и страшен вик след толкоз напрежение, след като са мълчали със стиснати зъби и затаен дъх, след неизвестността и очакването, след тия плахи и котешки стъпки! След това – кратка борба в окопите, мълчелива, яростна и скрита в нощта, отделни черни фигури, които се затичват едни срещу други с пушки в ръце, спират се и, с широко разкрити очи, втрещено се гледат едни други – преди всичко да се познаят. Все пак белите кърпи помогнали. Тук той бил ранен, и то с нож. Но върхът бил взет.

Всичко това той разказа твърде тежко и несвързано, стесняваше се и малко се запъваше. Но той беше тъй искрен и непринудено естествен, че като изреждаше само случките, ярко и пластично, изпъкваше зловещата картина на тая нощна битка. Но невсички го изслушаха. Другите още по-рано бяха подели своя шумен разговор, така че края на разказа си той завърши само пред мене. Пък и аз отдавна имах на устата си един интересен епизод, исках непременно да го разкажа, и то при общо внимание, затова нетърпеливо поглеждах към другите и най-после отидох при тях.

От тая минута аз не забелязах повече непознатия поручик. Той като че изчезна наново за всички ни. Късно през нощта, когато едни бяха слезли по гарите, а останалите бяха заспали – аз се събудих по едно време и го видях: той стоеше до прозореца, пушеше и, все тъй добродушно усмихнат, гледаше през тъмното стъкло.

Рано сутринта на другия ден влакът беше спрял на предпоследната голяма гара. Ние бяхме слезли и се разхождахме по перона. Нашият другар също слезе. До него беше свален голям жълт куфар, изпъстрен с етикети. Както се виждаше, поручикът оставаше тука. Ние бяхме на няколко крачки от него, когато той се обърна гърбом, отвори презраменната си чанта и извади нещо. Видях, че това бяха ордени. В това още нямаше нищо чудно – той щеше да се представи в полка, а редът изисква определена форма и ордени. Той се побави малко и след това се обърна. Съвсем непринудено ние се спряхме изненадани: той имаше на гърдите

си четири кръста за храброст. Един войнишки сребърен кръст, същия с бант, един златен и най-после офицерския кръст за храброст. Сега той изглеждаше преобразен и съвсем друг човек. Спогледахме се един други, гледахме и него, учудени, но искрено зарадвани и възхитени. Забеляза ли това, или не – не зная, но той се приближи към нас без всяка предвзетост и без всеки театрален жест. Величието на скромните има трогателна и странна красота, защото не вика, не се показва, защото е всичко-то съкровище на тия хора, но е скрито и случайно се открива.

Със същата добра и кротка усмивка поручикът ни подаде ръка и си замина. Едно момче носеше на рамо големия жълт куфар след него.

Около гарата и по пътя имаше много хора. Поручикът тръгна към града. Вниманието на всички изведнъж премина върху него. Часовите, които бяха наредени край перона, изтегнаха се бързо и изведнъж, като пружини. Другите войници, които го срещаха, отдаваха чест, но толкоз ревностно и продължително, че дълго не сменяха ръце. Две малки момичета, заловени под ръка, гледаха в сините лента, усмихваха се и очите им горяха. Един стар човек с бели коси, облечен в черно, със строго и съсредоточено изражение на лицето, се спря и загледа унесено и с някаква тържественост в позата. И всички тия хора, едни от които бързаха по работата си, и други разсеяно и безцелно се разхождаха, всички се заглеждаха в тоя непознат офицер, образуваха се тук-там групи, където възбудено си шепнеха и жестикулираха с ръце. После всеки продължаваше пътя си.

Поручикът отиваше пеш към града по шосето, ярко обляно сега от слънцето, прашно и ослепително бяло между двата реда стари акации. Аз го следях с очи и виждах как вълнението между минувачите се отдалечаваше и местеше заедно с него, както в горещите летни дни вятърът неочаквано и последователно преминава по дърветата.

Ние продължихме пътя си. Не можах вече да се срещна с непознатия поручик, не можах да науча кой е и как се казва. Из пътя ние говорихме за него. Но когато заговориха за друго, аз продължих да си мисля за тая среща. Мъчех се да си припомня всяка подробност и всяка случка при нашето пътуване. Спомних си неговата добра усмивка, колко беше внимателен и въздържан, докато ние му отвърщахме с равнодушие и едва ли не с пренебрежение. Спомних си разказа му за нощната атака, това непресторено и искрено вълнение, виждах го тъй, както стоеше през нощта усмихнат и замечтан. Спомних си чак тогава и друго: на гарата, отдето тръгнах, имаше извънредно много народ. Влакът стоеше всред същинско море от хора: викаха, лутаха се, прощаваха се, плачеха,

смееха се. И тук, в най-последните редове на навалицата, аз видях една мълчелива двойка: една стара жена и един офицер. Една селянка със слабо и сбръчкано лице, с угаснали очи под белите коси, с широки ръкави на ризата и запретнати и закопчани отзад пешове на кожуха. Те търпеливо чакаха да се отвори път, пристъпваха бавно зад другите, чужди на всичко около тях, но през всичкото време старата жена държеше в костеливата си ръка ръката на офицера. Това беше той – нашият непознат спътник.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов или екип на abc дизайн

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том първи, „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7918>]